

La imatge de la joventut a la premsa escrita. Valors, política i violència

Xavier Giró

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Resum

L'article exposa els resultats d'un estudi qualitatiu quantificat sobre la imatge de la joventut a la premsa escrita. S'hi analitzen qualitativament els valors amb què s'associen els joves en cada una de les peces periodístiques d'una mostra extensa extreta de quatre diaris durant un període de tres mesos i, després, s'hi classifiquen i s'hi quantifiquen les aparicions d'un seguit de valors. Com a resultat, es pot afirmar que la negativitat que impregna la imatge dels joves als diaris no és un producte de generalitzacions gratuïtes de judicis de valor sobre el conjunt de la joventut, sinó de l'hegemonia de les peces periodístiques negatives sobre aquest sector social i, en particular, de la preeminència del contravalor de la violència en el conjunt de les informacions que s'ocupen d'aquest sector social. Malgrat l'aparició reiterada de la violència, no es troben gaires textos que donin o que intentin donar una explicació de les arrels de violència referida. Hi ha, però, entre els diaris diferències significatives. Comparativament, els diaris d'abast provincial ofereixen moltes més peces periodístiques negatives que els locals. L'article fa, finalment, propostes deontològiques.

Paraules clau: joventut, imatge de la joventut, premsa escrita, valors, violència, política.

Abstract. *The image of the youth in the press. Values, politics, and violence*

The article presents the results of a quantified qualitative analysis about the image of the youth in the press. Each journalistic piece of an extended sample taken from four newspapers during a three months period is analysed qualitatively to identify the values to which young people are associated. Afterwards, the appearances are classified and quantified. As a result, it can be said that the negativity that pervades the image of the young people in the newspapers is not a product of gratuitous generalizations about the youth, but of the hegemony of negative journalistic pieces about this social sector, and, in particular, of the preeminence of the counter-value of violence in the global set of stories dealing with this social sector. Despite the reiteration of violence, there are not many texts explaining or trying to explain the roots of the referred violence. However there is a significant difference between newspapers. Comparatively, newspapers at the province level offer much more negative pieces than local ones. The article finishes with professional ethics proposals.

Key words: youth, youth's image, press, values, violence, politics.

Sumari

1. Introducció	6. Violència
2. La mostra	7. El consum
3. L'anàlisi	8. Valors i actituds
4. Classificació dels textos	9. Conclusions globals i recomanacions
5. Politització	

1. Introducció

El que els ciutadans saben sobre la joventut procedeix en una part no menyspreable de l'experiència personal que cadascú té amb aquells que considera «joves» o membres d'un conjunt que entén que s'anomena «joventut». La representació mental que en puguem treure de la nostra experiència està mediatitzada per les idees prèvies que puguem tenir sobre les persones concretes amb qui ens relacionem i, en particular, sobre els joves. El cúmul d'idees prèvies sobre els joves és determinat també per les experiències prèvies personals —directes— i també per les experiències d'altres que ens han estat comunicades, ja sigui a través de narracions, de l'educació o de forma general pels relats que els mitjans de comunicació fan sobre els joves i les joves.

Ara bé, una gran part de la representació mental que ens fem del món no procedeix de la nostra experiència directa, sinó de la imatge que els mitjans de comunicació de massa en transmeten. Això no vol dir que la nostra visió del món quedi absolutament determinada pels *mass media*, però sí que hi tenen un pes rellevant.

En particular, encara que la televisió i potser la ràdio exerceixin una influència directa en la construcció de la joventut, els diaris hi tenen un paper primordial com a codeterminadors amb la resta de mitjans de l'actualitat informativa, com a font documental i ideològica dels altres mitjans i com a predecessors en l'aixecament o en la presentació de temes que després són coberts pels mitjans audiovisuals.

En aquest article presentem una síntesi de la part quantitativa de l'estudi *La imatge dels joves a la premsa escrita*, realitzat per un equip format per Anna Alsina, José Manuel Jarque, Eva Requena i Mar Vallecillos, amb la direcció de Xavier Giró, per encàrrec del Servei de Joventut de l'Ajuntament de Sabadell.

Cal precisar que el que hem estudiat no és l'efecte dels mitjans de comunicació sobre la conducta dels joves, sinó quina és la imatge que la premsa transmet dels joves a través de l'adjudicació directa o indirecta de valors als que apareixen en la informació.

2. La mostra

Hem triat els dos diaris d'informació general de més tirada i cobertura a Catalunya —*El Periódico de Catalunya* i *La Vanguardia*— i els dos diaris de més presència local a Sabadell —el *Diari de Sabadell* i *El 9 Nou*.

Dins del camp delimitat entre l'1 d'octubre i el 31 de desembre de 1999, hem estudiat totes les peces periodístiques —notícies, breus, reportatges, columnes d'opinió, cròniques, etc.— que, a partir d'algun dels elements de titulació, es podia deduir que tractaven sobre joves. No calia que la paraula *jove* o els seus derivats hi apareguessin, n'hi havia prou amb el fet que pragmàticament hi hagués una referència. Així hi hem inclòs textos en què, per exemple, en el títol hi apareixien discoteques, *okupes*, universitaris, etc. També hem tingut en compte peces que, malgrat que no hi hagués cap element de titulació «jove», el lector estàndard comprenia que tractaven de joves perquè eren fàcilment identificables com a seguiment d'informacions sobre nois i noies aparegudes en dies anteriors.

3. L'anàlisi

En total hem analitzat 833 peces. Abans de classificar-les segons diversos criteris —que veurem més avall—, hem fet una anàlisi qualitativa —diguem-ne de primer nivell— de cada una que hem plasmat en una fitxa que recull: la publicació, la data, el títol, l'avantítol o el subtítol, la descripció de la foto i el peu de foto, si n'hi ha, la mida, els temes que tracta, com hi apareixen descrits els joves (ideologia, classe social, edat, sexe, ètnia, estudis, etc.), amb quins valors o contravalors apareixen associats els joves i quins rols hi tenen.

Per poder identificar el valor o el contravalor, quan aquest no era explícit, s'han tingut en compte —i, per tant—, s'han recollit de cada peça, l'actitud i els rols com eren descrits els joves. Es tracta d'una triple via d'identificació i, en aquesta mesura, per tant, de comprovació de la identificació del valor a què ha estat associat el jove o els joves dels quals s'informa.

Un valor és un principi que regula i orienta el comportament dels individus: és una creença derivada de la influència social, un marc orientador que guia la conducta de les persones en determinades situacions. D'un sistema de valors se'n deriven les actituds i les conductes dels individus. Entenem per actitud la predisposició apresada per respondre coherentment d'una manera favorable o no respecte a un objecte social determinat. El rols, per la seva part, també poden ser indicatius de valors, sobretot quan es tracta de rols actius, per exemple, agressor enfront de víctima.

Així doncs, hem analitzat cadascuna de les informacions dels quatre diaris i hem quantificat els valors (i els contravalors) que s'atorguen als joves, per veure quins predominen per sobre dels altres.

És necessari remarcar que els valors o les actituds registrades no tenen perquè ser les que realment adopten els joves, sinó les que l'autor del text els atorga —el diari, de forma genèrica, o el/la periodista, de forma particular, si és que hi ha signatura—. Per registrar un valor determinat, no és necessari que aparegui en el text la paraula precisa que el descriu, encara que en molts casos sí que s'han trobat paraules literals i sinònims que defineixen clarament actituds o valors concrets. N'hi ha prou que, pel que s'hi explica, s'impliquin els valors o l'actitud en qüestió.

Per fer significatiu els còmputos sobre els valors, els hem englobat en grups específics diferenciats: n'hi ha que s'associen amb la ment (intel·ligència, talent, esperit crític, saviesa...), d'altres, amb el cos (bell, fort, atlètic, esportiu, sensual, *sexy*...), el caràcter (honestat, integritat, modèstia, bondat...), l'acció (eficient, treballador, amb iniciativa, esforç, creativitat...), la interacció (cooperació, competitivitat, lideratge, pacifisme...). I n'hi ha que fan referència a valors socials (tolerància, civisme, solidaritat...) i polítics (participació, associacionisme, democràcia...).

Els que més ens han interessat han estat els ètics, aquells que depenen de la voluntat humana.

Després de l'anàlisi qualitativa de primer nivell, hem quantificat resultats i n'hem extret un seguit de reflexions.

4. Classificació dels textos

Per a una primera aproximació al tipus d'imatge a què estan associats els joves en la premsa escrita, hem classificat els textos de la mostra d'acord amb dos paràmetres: la mida de les peces i la valoració global que implica el text per als joves que hi són tractats. Tots dos paràmetres han estat considerats per a cada diari.

La catalogació de cada peça periodística com a positiva, negativa o neutra ha estat precedida pel registre dels diversos valors que hagin pogut aparèixer-hi, de tal manera que si els valors a què apareixen associats els joves implicats eren positius, llavors la peça periodística s'ha considerat positiva. El mateix raonament s'ha aplicat a les peces negatives. En el cas que el text periodístic no presentés cap càrrega avaluativa evident, l'hem catalogat com a neutre. O si, per contra, el text presentava aspectes positius i negatius, l'hem considerat neutralitzable i, a efectes del nostre còmput, neutre.

Encara que més endavant ens ocuparem de comentar els valors que hi apareixen més sovint, hem de notar que la consideració d'un valor com a positiu o negatiu és força relativa i, a vegades, pot ser altament discutible, com per exemple i sense sortir de la nostra societat, la competitivitat pot ser entesa com a desitjable o, contràriament, com una nosa per desenvolupar la solidaritat. Si, a més, ens situéssim dins d'una altra societat, disposaríem d'uns criteris versemblantment diferents. No ens embrancarem aquí, però, en una discussió d'aquest tipus, simplement volem deixar constància de la relativitat dels valors.

Mentrestant, a efectes de la nostra investigació, per abordar el criteri de catalogació de textos com a positius o negatius, en tant que primera aproximació, és suficient considerar que podem entendre que la valoració de cada peça ha estat atorgada, o bé en funció del sentit de la càrrega valorativa que el diari adjudicava als joves de qui parlava, o bé —si aquesta no era evident— d'acord amb el criteri estàndard de valors. Així, per exemple, una agressió a un immigrant és negativa i una manifestació antiracista sense incidents és positiva.

Hem trobat que també era pertinent veure com es distribuïa la positivitat i la negativitat entre les peces segons les seves mides, és a dir, segons si

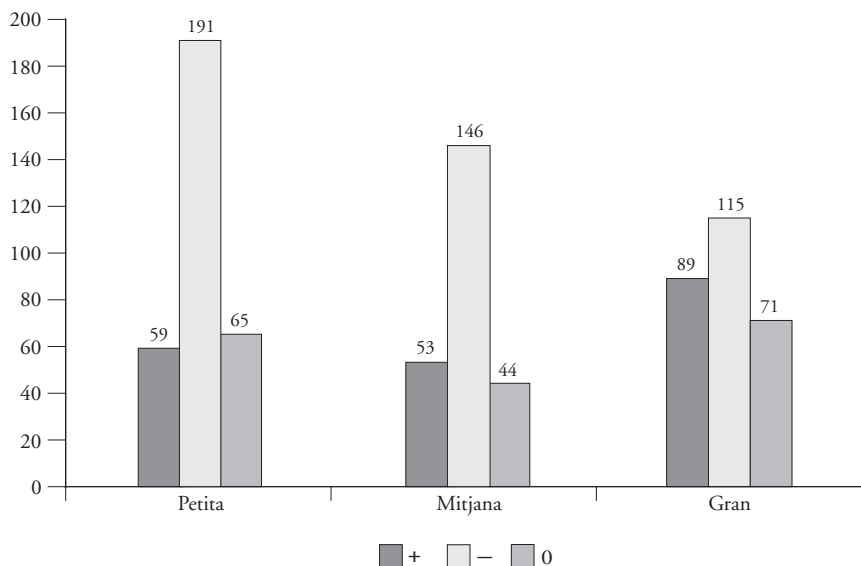
eren grans, mitjanes o petites. La tipologia segons la mida és, evidentment, relativa per a cada publicació, però no resulta problemàtic dins d'un mateix diari catalogar les peces segons la superfície redaccional que ocupen. Així, de mitja pàgina en amunt les considerem grans; les més petites de mitja pàgina i més grans que una desena part de pàgina les considerem mitjanes, i les que ocupen entre una desena part de pàgina i el que s'anomena «breus», les considerem petites.

La taula 1 conté els resultats.

Taula 1

	Totals	+	-	0
Petites	315	59	191	65
Mitjanes	243	53	146	44
Grans	275	89	115	71
Total		201	452	180

I si ho transformem en un gràfic:

Gràfic 1. Els quatre diaris.

Deixem de banda les peces neutres o neutralitzades. De la simple observació, es constata:

1. Que, en termes globals, hi ha més del doble de peces negatives (452) que positives (201).
2. Que la diferència és més gran com més petita és la mida o, dit a l'inrevés, la diferència més petita entre positives i negatives es registra entre les peces grans (89 de positives enfront de 115 negatives).

Que entre les peces petites abundin les negatives té a veure amb la rutina periodística a l'hora de triar entre el material disponible les informacions per acabar d'omplir una plana o una secció. Les peces petites solen sortir de la pila de teletips o comunicats als quals no s'ha donat cap més sortida. Ras i curt, entre els breus abunden les desgràcies.

A mesura que les peces creixen, augmenta la complexitat del contingut, els matisos i la feina dels periodistes, com més grans, més feina feta hi ha i el component negatiu pot ser d'entrada relativitzat, després neutralitzat i, si és el cas, deixat en un segon pla pels aspectes positius.

Com que per fer una peça gran cal una considerable implicació del periodista o la periodista, el fet que en un nombre no menyspreable de peces grans hi hagi una càrrega positiva permet dir que hi ha una certa tendència en un nombre considerable de periodistes a veure i destacar aspectes positius lligats a joves.

Les consideracions que fins aquí hem fet a la vista del còmput global, mereixen comentaris addicionals a la vista de les diferències que presenten els resultats de cada diari.

Vegem-ho a la taula 2.

Taula 2

	<i>El Periódico</i>				<i>La Vanguardia</i>				<i>El 9 Nou</i>				<i>Diari de Sabadell</i>			
	+	-	0	Total	+	-	0	Total	+	-	0	Total	+	-	0	Total
Petita	24	53	18	95	2	60	7	69	19	54	30	103	14	24	10	48
Mitjana	13	35	9	57	4	85	9	98	13	12	19	44	23	14	7	44
Gran	19	50	15	84	5	25	7	37	36	17	33	86	29	23	16	68
	236				204				233				160			
+	56				11				68				66			
-	138				170				83				61			

Per no allargar innecessàriament les explicacions, hem deixat de sumar les peces neutres per a cada diari en les dues darreres files. El resum que presenten és eloqüent: la diferència entre positives i negatives és màxima en el cas de *La Vanguardia* i mínima en el cas del *Diari de Sabadell*. La diferència és molt forta en el cas d'*El Periódico* i molt petita en el d'*El 9 Nou*.

El pes globalment negatiu que impregna la imatge dels joves no està repartit uniformement entre els diaris, sinó que els dos més grans en tirada, àmbit de venda i cobertura informativa, són els que més textos negatius publiquen, i els dos d'àmbit més reduït són els que tenen la proporció més elevada d'informacions positives. Si mirem els gràfics que expressen en tants per cent la darrera taula, les diferents proporcions i, per tant, la diferent contribució dels diaris estudiats a la imatge dels joves a la premsa, queda palesa (gràfic 2, gràfic 3, gràfic 4 i gràfic 5).

La Vanguardia presenta l'absència més gran d'informacions —o altres menes de peces— positives en totes les categories —petites (1%), mitjanes (2%) i grans (2,5%)—; la segueix *El Periódico* —petites (10,2%), mitjana (5,5%) i grans (8,1%)—. En el cas d'*El 9 Nou*, la proporció pel que fa a les peces mitjanes i grans ja s'inverteix, és a dir, n'hi ha més de positives —mitjanes (5,6%) i grans (15,5%)— que de negatives —mitjanes (5,2%) i grans (15,5%)—. La proporció de positives encara és més alta en el cas del *Diari de Sabadell* en les peces mitjanes (14,4%) i grans (18,1%) i també és més alta la proporció de negatives —mitjanes (8,8%) i grans (14,4%)—, encara que no supera les positives del mateix diari.

En tots quatre casos, les peces petites negatives superen de molt les positives, cosa que confirma la força del criteri negativista en la consideració de què és notícia en aquest nivell de tria —el petit—. Per a *La Vanguardia*, el criteri negativista mana en totes les mides, com també passa a *El Periódico*, encara que en una proporció menor.

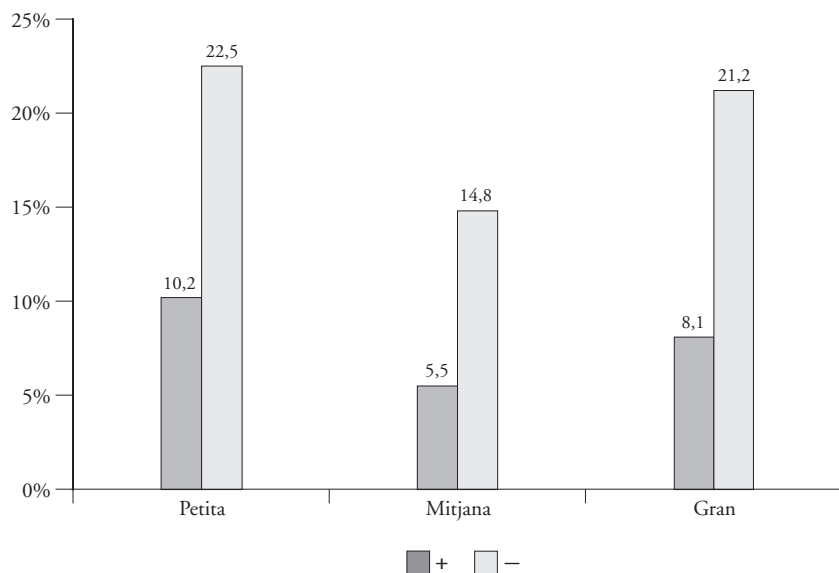
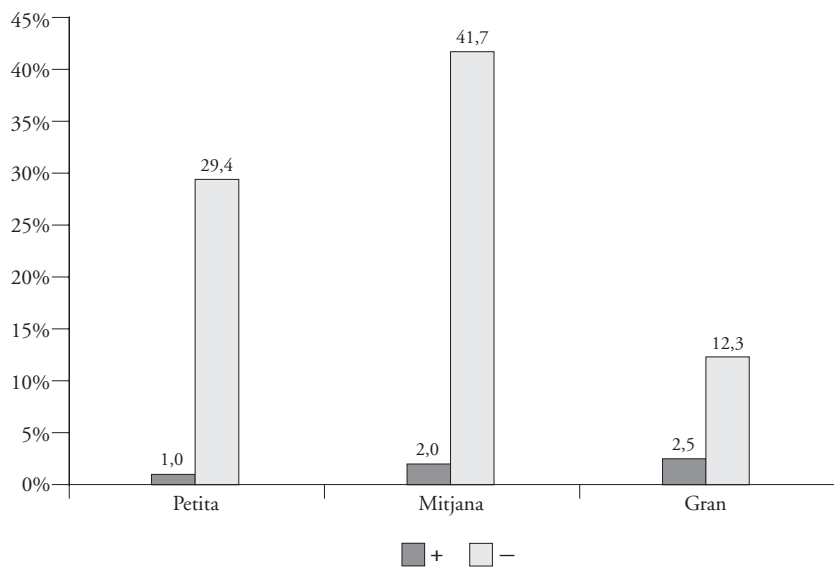
En contrast, les informacions que aporten els diaris més locals escapa en bona mesura del criteri negativista. En aquesta diferència, hi poden intervenir un conjunt complex de factors —línia editorial, recursos humans i tècnics, preparació i predisposició dels periodistes, etc.— que actuen combinadament i que caldria estudiar en cada cas. Una explicació rigorosa d'aquest fenomen requeriria una investigació suplementària; per la nostra part, ara i aquí, seria massa especulatiu intentar aportar-la.

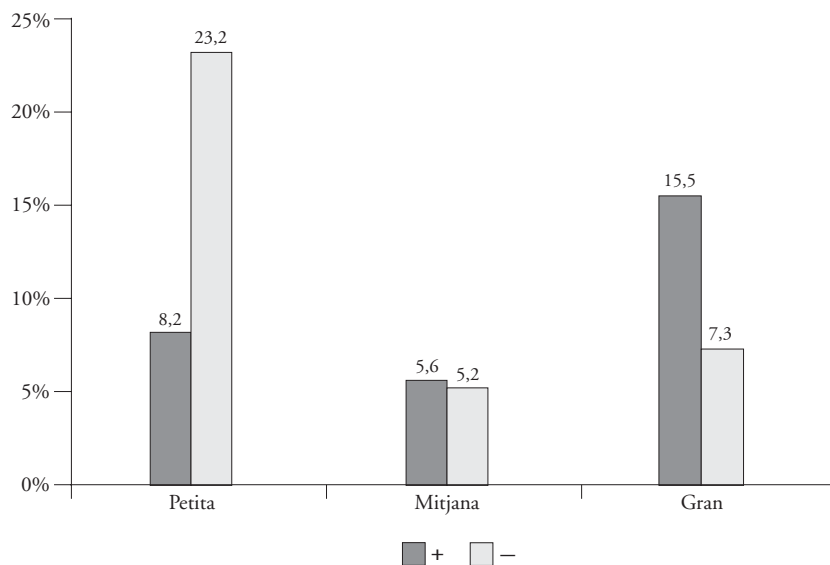
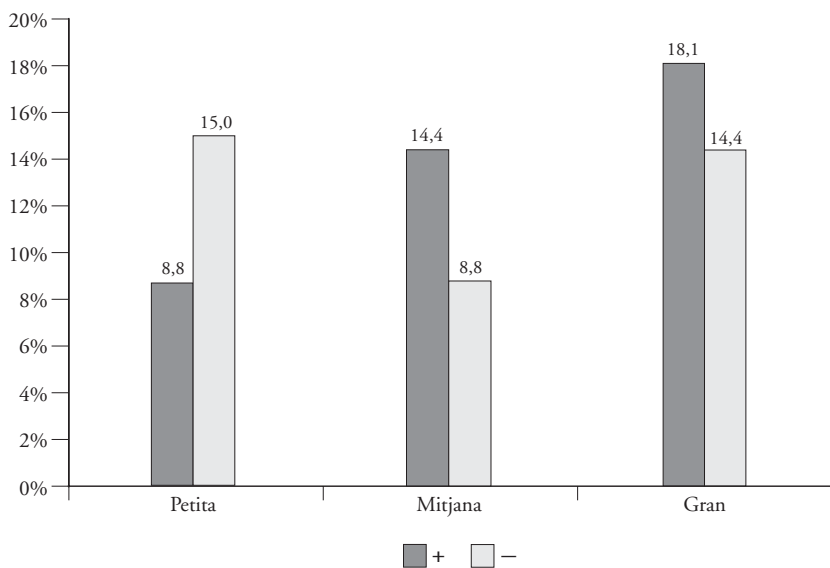
Després d'aquesta aproximació encara força global al conjunt de la mostra, acostem-nos una mica més breument a com es distribueixen els textos per seccions.

Les informacions sobre el jovent surten majoritàriament a les seccions, que, sota noms diferents a cada diari, es poden assimilar al que normalment s'entén per «Societat», una mena de calaix de sastre on s'hi ubica una gran varietat d'informacions que tenen poc a veure amb el poder, com seria el cas de «Política» o «Economia».

En el corpus estudiat, a *El Periódico*, la secció «Coses de la Vida» publica el 42,8% dels textos relacionats amb joves. La segueix «A més a més» —una secció també assimilable a «Societat»—, amb un 17,4%. Totes les altres seccions no passen del 7,2% que té «Política».

Dins de «Societat», la subsecció de «Successos» és la majoritària (31,7%), seguida de «Gran Barcelona» (24,8%), una altra mena de calaix de sastre per a l'àrea metropolitana, on la majoria d'informacions trobades són sobre drogues,

Gràfic 2. *El Periódico.*Gràfic 3. *La Vanguardia.*

Gràfic 4. *El 9 Nou.*Gràfic 5. *Diari de Sabadell.*

agressions de caps rapats o apujades de tarifes. La taula següent registra el tipus d'informacions aparegudes sota la macrosecció «Coses de la vida» (taula 3).

Taula 3

Coses de la vida		%
Sense subsecció	3	3,0
Societat. Sense identificació addicional	9	8,9
Societat. Conflictes	3	3,0
Societat. Tribunals	5	5,0
Societat. Educació	6	5,9
Societat. Successos	32	31,7
Immigració	2	2,0
Salut	4	4,0
Col·lectius	1	1,0
Gran Barcelona	25	24,8
Defensa	2	2,0
Trànsit	2	2,0
Catalunya	6	5,9
Tecnologia	1	1,0
Total	101	100,0

És interessant notar que les informacions sobre joves no abunden a portada, i si hi surten és amb una càrrega negativa.

Pel que fa a *La Vanguardia*, entre «Sociedad» i «Vivir Barcelona» acumulen el 71% de les peces registrades. Les aparicions a «Política» són escasses i, quan hi són, estan relacionades amb les eleccions autonòmiques, en les referències que els partits fan als joves, a les seves organitzacions juvenils o a les crides a votar. Després de les eleccions, desapareixen.

En el cas d'*El 9 Nou*, a la secció «Notícies» hi ha més de la meitat (53,4%) de les peces recollides. «Notícies» també és un calaix de sastre on hi caben sobretot successos, accidents de trànsit i laborals, alcoholisme, manifestacions i assassinats, agressions, robatoris, atracaments, detencions, violacions, atur, *okupes*, etc.

Al *Diari de Sabadell*, la secció que fa la funció de calaix de sastre és «Sabadell», allí es troba el 51,8% de les peces analitzades. Encara que no hi ha subseccions, podem agrupar-les en tres categories (taula 4).

S'ha d'apuntar que la categorització és nostra i que dins de «Política» hem inclòs les informacions sobre el moviment *okupa*, cosa que no fa cap diari.

En conjunt, els joves o no apareixen o ho fan molt escassament a «Economia» —on també s'inclouen informacions laborals—, en informacions sobre assump-

Taula 4. Sabadell

Política	28 (24 <i>okupes</i>)
Successos	21
Societat	34
Total	83

tes que caracteritzen la seva condició social, com ara la precarització de la feina, l'encariment de l'habitatge i la (in)dependència econòmica.

En positiu, hi ha un cert nombre d'aparicions a les seccions d'esports i espectacles, en les quals és ressalten les qualitats individuals d'algun talent, cosa que contrasta amb les càrregues negatives d'informacions de societat que solen tenir caràcter grupal.

5. Politització

Per contrastar la petita aparició dels joves a les seccions de política, hem observat —per dir-ho de forma xocant— l'aparició de la política en els joves, és a dir, en quina mesura hi ha joves polititzats en els diaris. La taula 5 següent recull aquestes aparicions:

Taula 5

Joves polititzats/des	Per.	Vang.	9 N	DS	Totals	%
Membres partits	12	4	5	3	24	8,7
Membres sindicats	2	—	—	—	2	0,7
Membres organitzacions estudiantils	9	4	5	1	19	6,9
Membres ONG	—	1	—	5	6	2,2
Caps rapats/ultres	13	20	18	11	62	22,5
<i>Okupes</i>	10	8	34	41	93	33,8
Membres d'altres organitzacions	30	35	1	3	69	25,1
Totals	76	72	55	51	275	100

El total de 256 aparicions no és menyspreable, una altra cosa és que el tipus de politització no sigui el clàssic de partits o sindicats. El percentatge més gran correspon al moviment *okupa*, seguit dels «membres d'altres organitzacions», una denominació sota la qual hem englobat els grups antifeixistes i els anti-sistema i que aquí podem considerar inflats en relació amb altres moments, perquè la major part de les aparicions corresponen als fets del 12 d'octubre. El tercer grup és el dels caps rapats i ultres, que solen aparèixer arran d'agressions de tipus divers.

En tots els casos, però, es tracta de joves amb algun tipus d'ideologia, que, situats fora de les planes de política, apareixen com a despolititzats i el mateix passa amb les seves accions, tant si són violentes com si no. Tant és així, que quan hi ha actuacions violentes es poden presentar com a «violència sense sentit», o bé qualificar de «tornado vandàlic» (*La Vanguardia*, 14.10.1999), el que pot ser «una protesta social». D'això tracta més extensament la part de l'estudi dedicat a la cobertura del 12 d'octubre.

6. Violència

Si comptabilitzem totes les peces que parlen d'algun fet violent o que han comportat alguna destrossa, ferits o morts o qualsevol mena de dany fàcilment perceptible a persones o coses, obtindrem la taula 6.

No és estrany que la imatge dels joves es vagi tenyint negativament si ens adonem que, en relació amb el total de peces recollides (833), es tracta d'un altíssim percentatge (54,2%). L'alta cota s'explica en part perquè hi hem inclòs les manifestacions amb disturbis (37), agressions a persones (114), violència als instituts (23) i en general tots aquells delictes que han suposat alguna lesió a persones o objectes. Però no costa gaire convenir orientadorament que relacionar més de la meitat de la realitat juvenil amb violència o destrucció és una mica exagerat.

Alguns estudiosos dels conflictes i de la violència i les seves causes (Johan Galtung o Kumar Rupesinghe, per exemple) parlen també de la violència estructural que comporten les desigualtats en les estructures socials i que inclou la discriminació sexual, religiosa, econòmica o lingüística, per exemple, o l'administració ineficient o desigual de justícia. És una violència menys aparent i per tant més difícil de detectar. Algunes de les angoixes individuals derivades de les pressions de diferents àmbits de la vida són proves de la seva existència.

Si ara parem atenció a les categories que, en el nostre cas, podrien reflectir la violència estructural, trobarem que als diaris hi són comparativament molt menys tractades (taula 7).

Hi destaquen lleugerament «Sexualitat», «Laboral» i «Immigració», però tot plegat és ben poc comparat amb la violència directa reflectida a la taula anterior. Si en alguna mesura una violència i l'altra estan relacionades, els diaris no en diuen gaire de la relació.

En el còmput global dels textos que tracten de violència directa, hi hem inclòs els delictes amb algun tipus de violència. Vegem-los en el marc del conjunt de delictes tractats en els diaris (taula 8).

De nou, la quantitat global de peces relacionades amb delictes dóna un percentatge força alt (36%) en relació amb el total de la mostra. Hi destaquen les «Pallises», «Associació il·lícita, atemptat...» —la major part relacionats amb els fets del 12 d'octubre— i els «Assassinats i homicidis».

El que es considera delicte sol conduir a detencions. Si ens fixem en les informacions sobre detencions i judicis i en els rols que hi tenen els joves (taula 9), veurem que els agressors no sempre són joves, però sí que ho són en la majoria

Taula 6

	<i>Per.</i>	<i>Vang.</i>	<i>9 N</i>	<i>DS</i>	Total
Violència o destrucció	114	128	107	103	452

Taula 7

Accidents de treball	7
Habitatge	5
Laboral	11
Atur	6
Conflicte generacional	10
Avortament i planificació familiar	1
Sida	4
Immigració	15
Marginació social	2
Exèrcit / servei militar	10
Sexualitat	17
Homosexualitat	13
Heterosexualitat	4

Taula 8

Delictes	<i>Per.</i>	<i>Vang.</i>	<i>9 N</i>	<i>DS</i>	Total
Usurpació (<i>okupa</i>)	4	8	4	–	16
Drogues	6	5	3	2	16
Vandalisme (destrosses)	6	8	1	12	27
Atracaments i robatoris	4	4	22	11	41
«Sense papers»	9	3	–	–	12
Pallisses	23	15	17	13	68
Agressions sexuals	12	2	1	–	15
Associació il·lícita, atemptat contra l'autoritat, etc.	27	20	6	4	57
Grup / banda armada	7	2	–	–	9
Assassinats i homicidis	20	20	2	–	42
Altres	1	5	–	–	6
Total	118	87	56	42	303

ria dels casos registrats. Si mirem la taula sobre detencions i judicis, veurem que un 60,5% dels agressors o presumptes agressors són joves.

I encara que no ho mostri la taula, val la pena anotar que, segons els nostres registres, aquells casos en què els joves que hi apareixen són només víctimes (11,5%), la majoria són dones.

Taula 9

Detencions i judicis	Per.	Vang.	9 N	DS	Total	%
Joves acusats	41	48	28	35	152	60,5
Joves víctimes	17	6	4	2	29	11,5
Víctimes joves i acusats joves	30	18	8	14	70	28
Total	88	72	40	51	251	

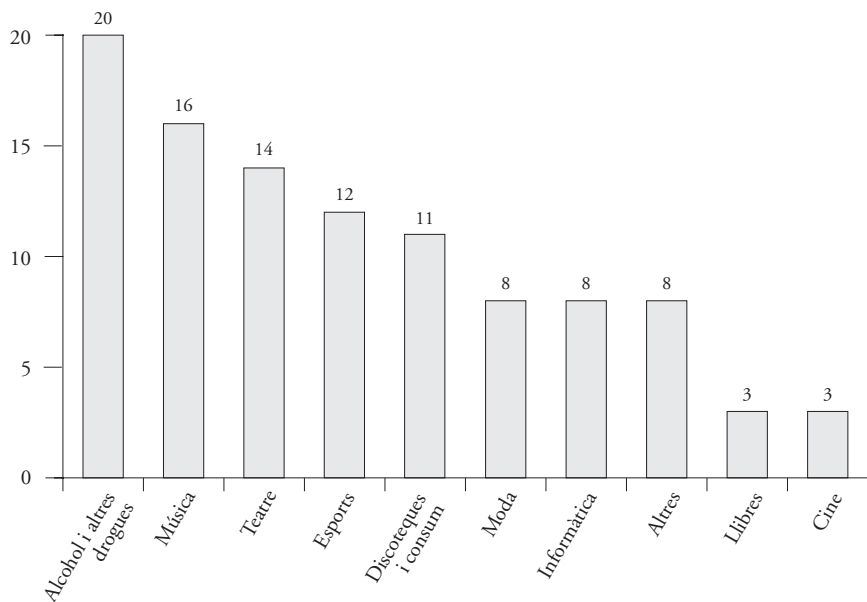
7. El consum

Per evitar equívocs, hem de fer notar que no analitzem aquí els suplementes més o menys especials dedicats al consum i dirigits als joves que puguin difondre les diferents publicacions, sinó aquelles peces que parlen dels joves com a consumidors en les pàgines ordinàries de la superfície redaccional.

Del total de peces analitzades, n'hi ha 103 que fan alguna referència al consum juvenil. Com es pot observar en el gràfic 6, la xifra més alta correspon a l'alcohol i altres drogues, evidentment, això no vol dir que, segons els diaris, la majoria dels joves dediquin la major part del temps a beure i drogar-se, ni que siguin els hàbits que dominen el seu oci. Però, òbviament, la imatge conjunta dels joves es pot ressentir de la negativitat que comporta aquesta freqüència entre les informacions o altres gèneres periodístics (gràfic 6).

Els coneixedors de la joventut probablement trobaran un cert contrast entre aquestes dades i els hàbits de consum que mostren les enquestes. Diguem aquí, tan sols, que, segons dues enquestes de la regió metropolitana de Barcelona fetes el 1995, les quatre primeres activitats de lleure dels joves a la llar van ser: llegir (25,6%), veure la televisió (23,4%), escoltar música (12,7%) i estudiar (12,6%). I les quatre principals fora de la llar: passejar (22%), sortir amb amics (18,9%), anar de bars (17,5%), practicar esports (15,75%) i anar al cinema (8,8%). En cinc anys, els hàbits poden haver canviat —sobretot en l'increment del correu electrònic i l'ús general d'Internet—, però no tant com per assemblar-se al gràfic que hem registrat.

Per una altra part, les barres del gràfic anterior poden ser menys dissonants comparades amb estudis o estadístiques exclusivament preocupats pel consum de drogues com, per exemple, les dades difoses per l'informe *Salir de marcha y consumo de drogas*, elaborat per encàrrec del Plan Nacional sobre Drogas (vegeu-ne un extracte a *El País*, 18.6.2000).

Gràfic 6. Consum.

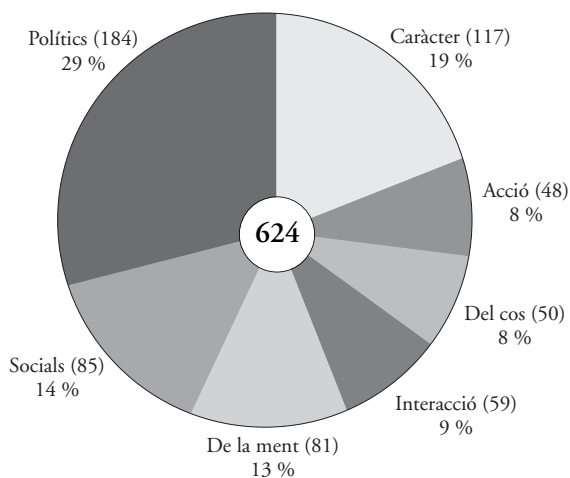
8. Valors i actituds

Un valor és un principi que regula el comportament de les persones. Dels valors, per tant, se'n deriven actituds i conductes dels individus. En l'anàlisi de les peces que hem aïllat com a relacionades amb els joves hi hem identificat valors i contravalors dels joves, segons la descripció que ha fet el diari, a vegades, explícitament —fent servir la paraula que descriu el valor—, a vegades, a partir del comportament dels grups o dels individus.

Per ser operatius, hem agrupat els valors i les actituds en diversos grups: la ment, el cos, el caràcter, l'acció, la interacció, els valors socials i els valors polítics. Les aparicions de valors no es corresponen amb el nombre de textos periòdics, perquè hi ha molts textos en què no hi ha cap valor i n'hi ha que hi apareixen diversos valors. En total, hem registrat 624 aparicions que estan distribuïdes de la forma que mostra el gràfic 7.

Els valors més sovintejats són els polítics, però això no vol dir que l'acció dels joves que descriuen els diaris estigui inserida dins dels marcs tradicionals (partits, sindicats, etc.), com ja hem vist en l'apartat 6 «Politització». Això explica també els tipus i la varietat de valors polítics amb què apareix associat el jovent (vegeu el gràfic 8).

Entre els contravalors polítics (que sumen un total de 54 entrades), els dos que més destaquen són la «rebel·lia» (15 entrades), entesa en un sentit negatiu, i també la «radicalitat», entesa en sentit negatiu, com a gairebé sinònim d'extremisme (12 entrades) (vegeu el gràfic 9).

Gràfic 7.

Pel que fa al caràcter, l'altre grup amb més presència, els diversos valors i actituds registrats són al gràfic 10.

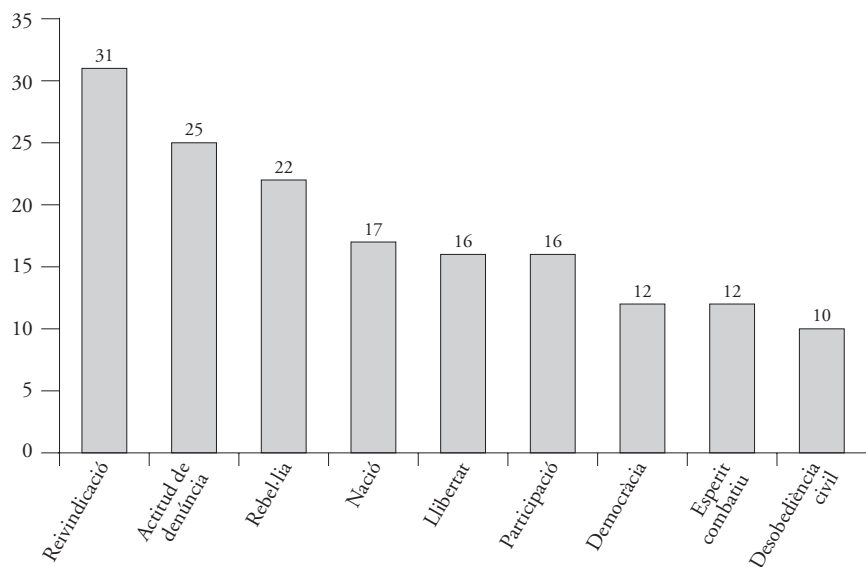
Del total de 117 entrades, el que més hi surt és «joventut», vulgui dir el que vulgui dir, i, encara que no sigui un munt de vegades, com a valor de caràcter mostra una certa imatge idíl·lica d'aquesta etapa de la vida. La responsabilitat hi té també una certa presència, així com el coratge i el dinamisme. De tota manera, és pertinent anotar que els valors no estan repartits uniformement entre els diaris. Així, mentre que a *El 9 Nou* i al *Diari de Sabadell* hi apareixen joves associats a la responsabilitat, en cap cas ho hem trobat a *La Vanguardia* ni a *El Periódico*.

Pel que fa als contravalors, les xifres de referència són més elevades (157 entrades). La violència, entesa com a contravalor i actitud, apareix gairebé 100 vegades. És amb diferència la més elevada de tot el conjunt de valors i contravalors i actituds. Vegem-ne el gràfic 11.

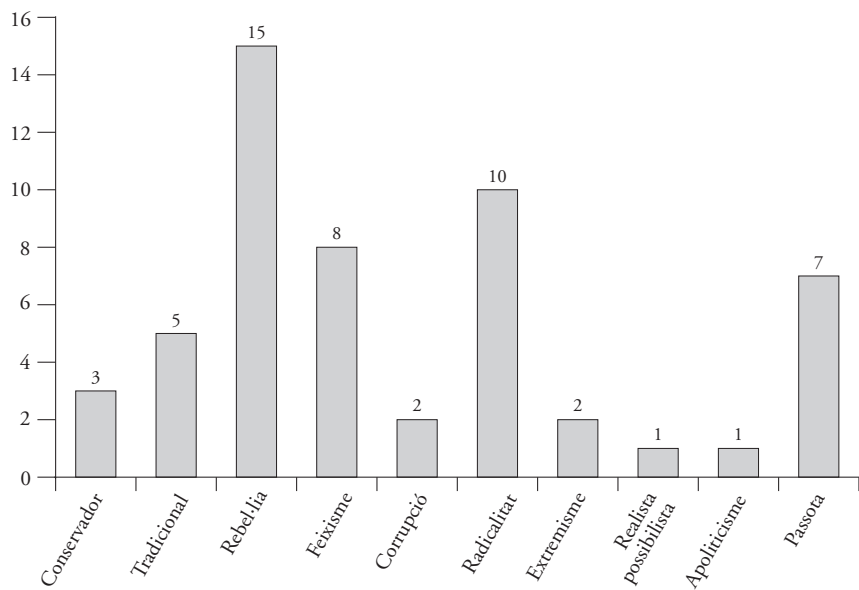
Les freqüències dels distints valors i contravalors no són, en general, gaire destacades per a una mostra relativament gran com la que treballem. Hi ha una certa dispersió de valors i contravalors —en totes les categories que hem adoptat—, perquè hem volgut ser al més fidels possible a les denominacions que utilitzen els diaris. Si es desitja, es poden reagrupar i deduir-ne algunes tendències, però les baixes freqüències registrades no les apunten amb claredat, tret de l'excepció de la «violència».

La gran presència del contravalor «violència» (99) eclipsa, per exemple, l'agregat de valors compost per «joventut» (19), «responsabilitat» (14), «coratge» (13) i «dinamisme» (12).

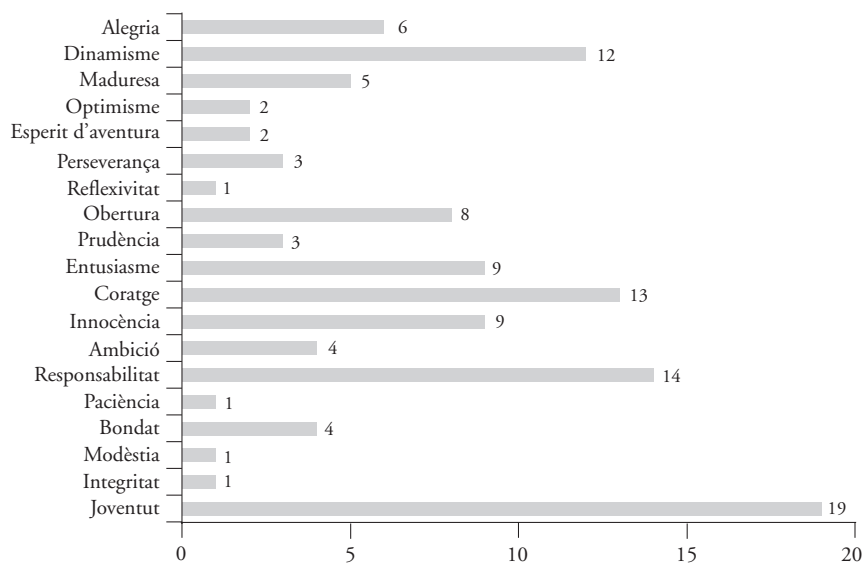
Pel que fa als valors socials, el tercer bloc més destacat, hi destaquen la «solidaritat» (36) i la «tolerància» (26), que contrasten amb els tres destacats contravalors «racisme» (33), «delinqüència» (22) i «xenofòbia» (20). Vegem-ne simplement la taula 10.

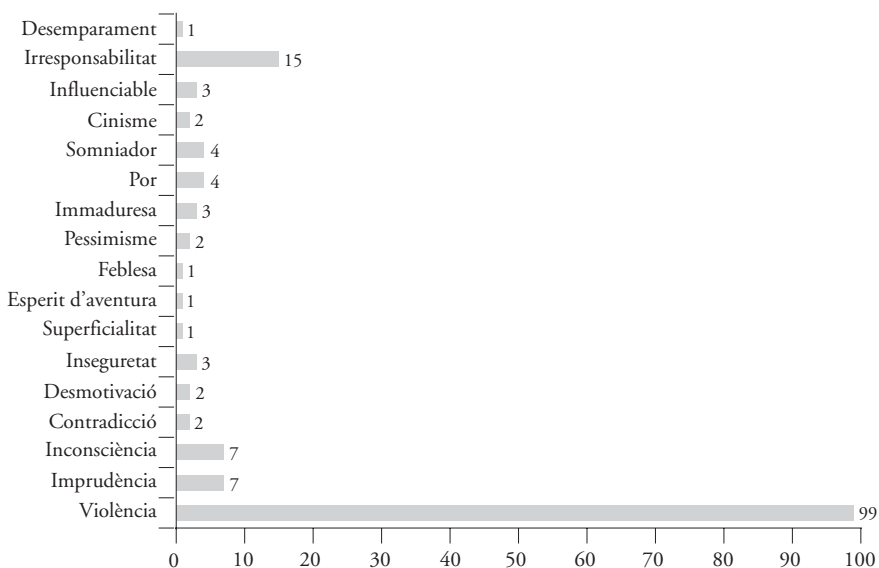
Gràfic 8. Valors polítics.

Gràfic 9. Contravalors polítics.

Gràfic 10. Valors de caràcter.

Gràfic 11. Contravalors de caràcter.

Taula 10.

Valors socials		Contravalors socials	
Tolerància	26	Incivisme	2
Solidaritat	36	Delinqüència	22
Ocupació laboral	11	Xenofòbia	20
Justícia	6	Desigualtat	1
Igualtat (entre homes i dones)	3	Irrespectuositat	12
Honor	1	Masclisme	0
Família	6	Racisme	33
Estabilitat	1		
Diversitat ètnica	2		
Diners	1		
Fe	1		
Civisme	5		
Bilingüisme	1		
Total	100	Total	90

9. Conclusions globals i recomanacions

Més enllà dels resultats específics i algunes conclusions que han ofert els apartats anteriors, podem afirmar, en termes generals, que, pel que fa al jovent i la premsa escrita:

- a) La generalització de la imatge negativa del jovent, no procedeix tant de generalitzacions gratuïtes sobre «la joventut» o «els joves i les joves», sinó de la proliferació de textos diversos sobre joves amb una càrrega valorativa negativa.
- b) El valor negatiu més difós és el de la violència.
- c) Escassament hi ha alguna explicació sobre les causes de la violència associada als joves, per aquest motiu apareix com a «violència gratuïta» i fa encara més complicada la identificació i l'evolució positiva dels conflictes subjacents.

Aquestes conclusions generals es deriven de resultats i conclusions parcials que, com hem pogut veure, estan sovint directament lligats a la feina periodística quotidiana, una feina que té encerts i errors —conscients o inconscients.

Entre els encerts, hi ha l'atenció periodística a allò que és nou i, en particular, a allò que entenem que a la nostra societat no és com hauria de ser. Més enllà de la discussió sobre els criteris polítics que permeten fer consideracions sobre com haurien de ser les coses en una societat democràtica, la premsa, si no té un paper crític polític i social, té poc sentit més enllà del simple negoci. En qualsevol cas, dels encerts no cal parlar-ne gaire més. El que més ens preocupa són els desencerts, i dels que hem registrat fins aquí en relació amb els joves, en podem deduir unes recomanacions per tal d'evitar-los:

1. Les seccions d'«Economia», «Política» i «Societat» haurien de parlar més atenció a la problemàtica específica del jovent.
2. Les informacions haurien de fugir de la superficialitat i preocupar-se per les raons de fons dels esdeveniments i les accions en què pren part el jovent o sectors diversos del jovent.
 - 2.1. En particular, s'haurien de preocupar de no descarregar fets o accions de la seva connotació política, per molt que estiguin fora dels marcs tradicionals.
 - 2.2. Els periodistes haurien de documentar-se i, en general, preparar-se millor per cobrir un sector social que es demostra que els és desconegut.
 - 2.3. Entre les fonts informatives, s'haurien d'incloure els protagonistes de fets violents ideològicament connotats, independentment del signe ideològic que siguin.
3. Fer un seguiment i una explicació amb més continuïtat dels conflictes estructurals que afecten els joves i les joves facilitaria una comprensió més fidel per part del conjunt de la societat i afavoriria el diàleg social.
4. Fugir del sensacionalisme i de les solucions fàcils i, en concret:
 - 4.1. En les informacions breus, resistir la temptació de prioritzar sistemàticament les notícies negatives.
 - 4.2. Ni en el títol ni en el text, esmentar que un presumpte delinqüent és jove no és pertinent, com pot no ser-ho esmentar-ne l'ètnia.
5. En els darrers anys, els mitjans de comunicació han estat criticats des del món de l'ensenyament pel seu impacte deseducatiu; des de nombroses instàncies per la cobertura de les minories ètniques i de la immigració; des de col·lectius de dones i institucions que vetllen contra la discriminació sexual o de gènere, etcètera.

És tal el cúmul de crítiques formulades des de la preocupació per la funció i l'impacte social dels mitjans de comunicació, que la figura d'un defensor —en remarquem un— del lector que han adoptat alguns mitjans de comunicació per respondre a les queixes que els arriben, és del tot insuficient.

És hora de pensar que si els mitjans de comunicació són alguna cosa més que un negoci o un instrument ideològic al servei de qui ocupa el poder, s'estableixi dins del seu organigrama un departament que vetlli pel correcte compliment de les funcions que n'espera la societat a què han de servir.

Xavier Giró es doctor en Ciències de la Informació, professor de Periodisme Polític i membre de l'Observatori de la Cobertura Informativa de Conflictos (OCC) de la UAB. En particular investiga sobre la relació dels mitjans de comunicació amb el nacionalisme, la immigració, les minories ètniques i la guerra.
